

2-TOM, 11-SON

**Huquqbuzarliklar profilaktikasi sohasida mahalliy davlat hokimiyati organlarining
faoliyatining tashkiliy-institutsional asoslari**

**Organizational and institutional foundations of local government activities in the
field of crime prevention**

**Организационно-институциональные основы деятельности органов местного
самоуправления в сфере профилактики правонарушений**

Mengliyev Faxriddin Valiyevich

O'zbekiston Respublikasi Ichki ishlar Akademiyasining

Oliy ta'limdan keyingi ta'lim fakulteti mustaqil izlanuvchisi

Ilmiy rahbar: Xo'jaqulov Siyovush Baxtiyorovich

yuridik fanlar doktori, dotsent

Mengliyev Fakhriddin Valievich

**Republic of Uzbekistan independent researcher at the
faculty of Postgraduate Education**

Academy of the Ministry of internal affairs

Scientific supervisor: Khujaqulov Siyovush Bakhtiyorovich,

doctor of law, associate professor

Менглиев Фахриддин Валиевич

Республика Узбекистан Независимый исследователь

факультета послевузовского образования

Академии Министерства внутренних дел

Научный руководитель: Хужакулов Сиёвуш Бахтиёрович,

доктор юридических наук, доцент

Annotatsiya: Ushbu maqolada huquqbuzarliklar profilaktikasi sohasida mahalliy davlat hokimiyati organlarining faoliyatining tashkiliy-institutsional asoslari o'rganiladi. Hozirgi huquqiy baza, ma'muriy tuzilmalar va mahalliy hokimiyatlar tomonidan huquqbuzarliklarning oldini olish uchun amalga oshirilayotgan amaliy choralar tahlil qilinadi. Tadqiqot mahalliy hokimiyatlarning duch kelayotgan muammolarini yoritadi va huquqbuzarliklar profilaktikasi strategiyalarini yanada samarali qilish bo'yicha tavsiyalar beradi.

Kalit so'zlar: Huquqbuzarliklar profilaktikasi, mahalliy davlat hokimiyati, tashkiliy asoslar, institutsional baza, huquqiy tuzilma, ma'muriy chora-tadbirlar, samaradorlik, ta'sirchanlik

Annotation: This article explores the organizational and institutional foundations of local government activities in the field of crime prevention. It examines the current legal framework, administrative structures, and practical measures implemented by local authorities to prevent offenses. The study highlights the challenges faced by local governments and provides recommendations for enhancing the efficiency and effectiveness of crime prevention strategies at the local level.

2-TOM, 11-SON

Keywords: Crime prevention, local government, organizational foundations, institutional framework, legal structure, administrative measures, efficiency, effectiveness

Аннотация: В данной статье исследуются организационно-институциональные основы деятельности органов местного самоуправления в сфере профилактики правонарушений. Рассматривается текущая правовая база, административные структуры и практические меры, реализуемые местными властями для предотвращения правонарушений. Исследование освещает проблемы, с которыми сталкиваются местные органы власти, и предлагает рекомендации по повышению эффективности и результативности стратегий профилактики правонарушений на местном уровне.

Ключевые слова: Профилактика правонарушений, местное самоуправление, организационные основы, институциональная структура, правовая база, административные меры, эффективность, результативность.

Kirish

Huquqbuzarliklar profilaktikasi zamonaviy jamiyatlar uchun muhim vazifa bo'lib, u ijtimoiy barqarorlik va xavfsizlikni ta'minlashda katta ahamiyatga ega. Shu maqsadda mahalliy davlat hokimiyati organlari huquqbuzarliklarning oldini olish va ularning tarqalishini cheklashda asosiy rol o'ynaydi. Ular o'z hududlarida tinchlik va xavfsizlikni saqlash uchun ko'plab tashkiliy va institutsional choralar ko'radilar. Mazkur maqolada mahalliy davlat hokimiyati organlarining huquqbuzarliklar profilaktikasi sohasidagi faoliyatining tashkiliy-institutsional asoslari batafsil tahlil qilinadi. O'rganishlar natijasida, bu organlarning huquqbuzarliklar profilaktikasidagi roli va ahamiyati, ular tomonidan qo'llaniladigan usullar va amaliyotlar, hamda ushbu sohada duch kelinadigan muammolar va ularning yechimlari yoritiladi. Hozirgi kunda ko'plab davlatlarda mahalliy hokimiyat organlari huquqbuzarliklarning oldini olish va jamoat tartibini saqlash bo'yicha bir qator

vakolatlar bilan ta'minlangan. Bunday vakolatlar mahalliy aholi bilan yaqindan ishlash, muammolarni tezkorlik bilan aniqlash va ularning yechimlarini topishga qaratilgan. Bu jarayonlarda huquqiy va institutsional bazaning mustahkamligi, mahalliy hokimiyat organlarining professional malakasi va ularning jamoat bilan samarali hamkorligi muhim ahamiyat kasb etadi. Mahalliy davlat hokimiyati organlarining huquqbuzarliklar profilaktikasi sohasidagi faoliyatini o'rganishdan maqsad, ularning tashkiliy va institutsional asoslarini tahlil qilish orqali, ushbu sohada samaradorlikni oshirish uchun tavsiyalar ishlab chiqishdir. Mazkur tadqiqotda, bu organlarning tashkil etilishi, ularning huquqiy maqomi, vakolatlari va faoliyat uslublari, shuningdek, ularning xalqaro tajribasi va amaliyoti ko'rib chiqiladi. Mahalliy davlat hokimiyati organlarining huquqbuzarliklar profilaktikasidagi roli va ularning bu boradagi faoliyatining tashkiliy-institutsional asoslarini chuqurroq tushunish uchun, birinchi navbatda, ularning tashkil etilish tarixini, huquqiy asoslarini va jamoat bilan ishlash usullarini o'rganish zarur. Bu orqali biz, huquqbuzarliklarning oldini olish va jamoat xavfsizligini ta'minlashda mahalliy hokimiyat organlarining samaradorligini oshirish yo'llarini aniqlashimiz mumkin bo'ladi. Bu maqola mahalliy davlat hokimiyati organlarining huquqbuzarliklar profilaktikasi sohasidagi faoliyatini yaxshiroq tushunishga va bu boradagi ilmiy izlanishlarni yanada rivojlantirishga xizmat qiladi. Shuningdek, u amaliyotchi mutaxassislar, siyosatchilar va tadqiqotchilar uchun foydali manba bo'lishi mumkin.

Tadqiqotning materiallari va metodologiyasi

Materiallar: Ushbu tadqiqotda asosiy materiallar sifatida quyidagi manbalar ishlatiladi:

1. Huquqiy hujjatlar: O'zbekiston Respublikasi qonunlari, prezident farmonlari, hukumat qarorlari va boshqa normativ-huquqiy hujjatlar.
2. Rasmiy statistik ma'lumotlar: Davlat statistika qo'mitasi, Ichki ishlar vazirligi va boshqa tegishli davlat organlari tomonidan taqdim etilgan statistik ma'lumotlar.

2-TOM, 11-SON

3. Ilmiy adabiyotlar: Huquqbuzarliklar profilaktikasi va mahalliy davlat hokimiyati organlari faoliyati sohasida yozilgan ilmiy maqolalar, kitoblar, monografiyalar va dissertatsiyalar.

4. Xalqaro tajriba: Huquqbuzarliklar profilaktikasi sohasida turli mamlakatlarning tajribasi va bu boradagi xalqaro tashkilotlar tomonidan ishlab chiqilgan tavsiyalar.

5. Intervyu va so'rovnomalar: Mahalliy davlat hokimiyati organlari xodimlari, huquqshunoslar, ijtimoiy ishchilar va boshqa mutaxassislar bilan o'tkazilgan intervyu va so'rovnomalar.

Metodologiya: Ushbu tadqiqotda quyidagi ilmiy-uslubiy yondashuvlar va metodlar qo'llaniladi:

1. Tahlil va sintez: Huquqbuzarliklar profilaktikasi sohasidagi mavjud huquqiy hujjatlar, ilmiy adabiyotlar va statistik ma'lumotlar tahlil qilinadi va umumlashtiriladi.

2. Solishtirma metod: Turli mamlakatlarning huquqbuzarliklar profilaktikasi sohasidagi tajribasi va mahalliy davlat hokimiyati organlarining faoliyati solishtiriladi.

3. Empirik tadqiqotlar: Intervyu va so'rovnomalar orqali olingan ma'lumotlar tahlil qilinadi va amaliy tavsiyalar ishlab chiqiladi.

4. Tarixiy metod: Mahalliy davlat hokimiyati organlarining huquqbuzarliklar profilaktikasi sohasidagi faoliyatining rivojlanish tarixi o'rganiladi.

5. Pravoviy tahlil: Huquqiy hujjatlar va normativ-huquqiy aktlar tahlil qilinadi va ularning samaradorligi baholanadi.

6. Statistik metod: Olingan statistik ma'lumotlar tahlil qilinadi, grafiglar va diagrammalar orqali tasvirlanadi va ularning asosida xulosalar chiqariladi.

Ushbu metodlardan foydalanish orqali, tadqiqotda huquqbuzarliklar profilaktikasi sohasida mahalliy davlat hokimiyati organlarining faoliyatining tashkiliy-institutsional asoslari chuqur va kompleks o'rganiladi. Natijada, ushbu sohadagi mavjud muammolar va ularning yechimlari bo'yicha amaliy tavsiyalar ishlab chiqiladi.

Tadqiqotning dolzarbligi

Huquqbuzarliklar profilaktikasi zamonaviy jamiyatlar uchun muhim ahamiyatga ega bo'lgan masalalardan biridir. Ijtimoiy barqarorlik, xavfsizlik va aholi farovonligini ta'minlashda huquqbuzarliklarning oldini olish va ularni bartaraf etish muhim o'rin tutadi. Shu ma'noda, mahalliy davlat hokimiyati organlarining huquqbuzarliklar profilaktikasi sohasidagi faoliyatini tahlil qilish va ularni samarali tashkil etish masalalari dolzarb hisoblanadi.\

Birinchi, huquqbuzarliklarning o'sishi va jinoyatchilikning murakkablanishi zamonaviy dunyoning global muammolaridan biridir. Shahar va qishloqlarda huquqbuzarliklarning oldini olish va jamoat tartibini saqlashda mahalliy davlat hokimiyati organlari muhim rol o'ynaydi. Ularning faoliyati samaradorligini oshirish orqali huquqbuzarliklarning oldini olishda sezilarli natijalarga erishish mumkin.

Ikkinchi, mahalliy davlat hokimiyati organlarining huquqbuzarliklar profilaktikasidagi roli va mas'uliyatlari qonunchilikda belgilangan bo'lib, ularning huquqiy va institutsional asoslarini o'rganish va tahlil qilish, bu sohada amaliyot va nazariyani yaxshilash uchun zarurdir. Ushbu tadqiqot huquqiy bazani mustahkamlash va mahalliy davlat hokimiyati organlarining huquqbuzarliklar profilaktikasi sohasidagi faoliyatini yanada samarali tashkil etishga yo'naltirilgan.

Uchinchi, xalqaro tajriba ko'rsatmoqda, huquqbuzarliklarning oldini olishda mahalliy davlat hokimiyati organlarining faoliyati muhim ahamiyatga ega. Turli

mamlakatlarning ushbu sohadagi ilg'or tajribalarini o'rganish va amaliyotga tatbiq etish orqali, mahalliy sharoitlarga moslashtirilgan samarali model va strategiyalarni ishlab chiqish mumkin. Bu esa, o'z navbatida, huquqbuzarliklarning oldini olish va jamoat xavfsizligini ta'minlashda muhim ahamiyat kasb etadi.

Mahalliy davlat hokimiyati organlarining huquqbuzarliklar profilaktikasi sohasidagi faoliyatini tahlil qilish va bu boradagi muammolarni aniqlash, ularning yechimlarini topish va tavsiyalar ishlab chiqish orqali, bu sohada yangi ilmiy bilimlarni shakllantirish va amaliyotga tatbiq etish imkonini beradi. Ushbu tadqiqot natijalari nafaqat ilmiy doiralar uchun, balki amaliyotchi mutaxassislar, siyosatchilar va mahalliy davlat hokimiyati organlari uchun ham foydali bo'ladi.

Yuqorida keltirilgan dalillar tadqiqotning dolzarbligini ta'kidlab, uning huquqbuzarliklar profilaktikasi sohasida mahalliy davlat hokimiyati organlarining faoliyatini yanada samarali tashkil etish va rivojlantirishda muhim ahamiyatga ega ekanligini ko'rsatadi.

Tadqiqot muhokamalari va natijalar

Muhokamalar: Tadqiqot davomida mahalliy davlat hokimiyati organlarining huquqbuzarliklar profilaktikasi sohasidagi faoliyati keng qamrovda o'rganildi. Tadqiqotning asosiy yo'nalishlari quyidagilarni o'z ichiga oldi:

Huquqiy va institutsional baza: Mahalliy davlat hokimiyati organlarining huquqbuzarliklar profilaktikasidagi faoliyati qonunchilik bilan tartibga solinishi va ularning vakolatlari aniq belgilanishi lozim. Tadqiqot davomida aniqlanishicha, mavjud huquqiy baza ba'zi hollarda yetarli emas va amaldagi qonunlar qayta ko'rib chiqilishi kerak. Huquqbuzarliklarning oldini olishda institutsional bazani mustahkamlash muhim ahamiyatga ega.

2-TOM, 11-SON

Mahalliy hokimiyat organlarining tashkiliy tuzilishi: Mahalliy hokimiyat organlarining samarali ishlashi uchun ularning tashkiliy tuzilishi muhim ahamiyatga ega. Tadqiqot davomida aniqlanishicha, ko'pgina hududlarda bu organlar orasida koordinatsiya yetarli darajada emas va ularning o'zaro hamkorligi kuchaytirilishi kerak. Tashkiliy tuzilmani takomillashtirish orqali, huquqbuzarliklarning oldini olishda yanada yaxshi natijalarga erishish mumkin.

Resurslar va malaka: Huquqbuzarliklar profilaktikasi sohasidagi tadbirlarni amalga oshirish uchun zarur resurslar va malakali kadrlar yetishmasligi aniqlangan. Mahalliy davlat hokimiyati organlari malakali mutaxassislar bilan ta'minlanishi va ularning kasbiy rivojlanishi uchun zarur sharoitlar yaratilishi kerak. Bu borada davlat budjetidan ajratiladigan mablag'lar ko'paytirilishi va xalqaro grantlar jalb etilishi maqsadga muvofiqdir.

Xalqaro tajriba va hamkorlik: Turli mamlakatlarning huquqbuzarliklar profilaktikasi sohasidagi tajribasini o'rganish va ularni amaliyotga tatbiq etish muhimdir. Tadqiqot davomida aniqlanishicha, xalqaro tashkilotlar va xorijiy davlatlar bilan hamkorlikni kuchaytirish orqali, mahalliy davlat hokimiyati organlarining samaradorligini oshirish mumkin.

Natijalar:

- Huquqiy bazani mustahkamlash: Mahalliy davlat hokimiyati organlarining huquqbuzarliklar profilaktikasidagi faoliyatini tartibga soluvchi qonunlar qayta ko'rib chiqilishi va takomillashtirilishi zarur. Yangi qonunlar va normativ-huquqiy hujjatlar ishlab chiqilishi, mavjudlari esa yangilanib, zamonaviy talablarga moslashtirilishi kerak.

- Tashkiliy tuzilmani takomillashtirish: Mahalliy hokimiyat organlarining o'zaro hamkorligi va koordinatsiyasini kuchaytirish, ularning tashkiliy tuzilishini takomillashtirish

2-TOM, 11-SON

orqali, huquqbuzarliklar profilaktikasi sohasidagi faoliyat samaradorligini oshirish mumkin. Bu borada maxsus ko'mita yoki ishchi guruhlar tashkil etilishi tavsiya etiladi.

- Resurslar va kadrlarni rivojlantirish: Mahalliy davlat hokimiyati organlari uchun zarur resurslar ajratilishi va malakali kadrlar tayyorlanishi muhimdir. Bu borada maxsus treninglar, seminarlar va kurslar tashkil etilishi kerak. Shuningdek, xalqaro tajriba almashinuvi va grantlar jalb etilishi ham samaradorlikni oshiradi.

- Xalqaro hamkorlikni kuchaytirish: Xalqaro tashkilotlar va xorijiy davlatlar bilan hamkorlikni rivojlantirish orqali, huquqbuzarliklar profilaktikasi sohasidagi ilg'or tajribalarni o'rganish va tatbiq etish mumkin. Bu borada xalqaro seminarlar, konferensiyalar va amaliy mashg'ulotlar tashkil etilishi maqsadga muvofiqdir.

Natijada, ushbu tadqiqot mahalliy davlat hokimiyati organlarining huquqbuzarliklar profilaktikasi sohasidagi faoliyatini takomillashtirish va ularning samaradorligini oshirish uchun amaliy tavsiyalar ishlab chiqishga xizmat qiladi. Bu tavsiyalar amaliyotga tatbiq etilishi orqali, mahalliy sharoitlarda huquqbuzarliklarning oldini olish va jamoat xavfsizligini ta'minlashda sezilarli natijalarga erishish mumkin bo'ladi.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, huquqbuzarliklarning oldini olishda mahalliy davlat hokimiyati organlari muhim va ajralmas rol o'ynaydi. Ularning faoliyati samaradorligini oshirish uchun bir nechta asosiy yo'nalishlar va chora-tadbirlarni amalga oshirish zarur.

Birinchidan, mahalliy davlat hokimiyati organlari huquqbuzarliklar profilaktikasida asosiy ijrochi tashkilotlar hisoblanadi. Ular joylarda profilaktik ishlarni amalga oshirish, huquqni muhofaza qilish organlari bilan hamkorlik qilish va jamoatchilikni jalb etish kabi vazifalarni bajaradilar. Bu organlarning samarali ishlashi uchun maxsus bo'limlar va mutaxassislar tayinlanishi zarur. Ular jinoyatchilikka qarshi kurashish, ma'lumotlarni yig'ish

2-TOM, 11-SON

va tahlil qilish, profilaktik dasturlarni ishlab chiqish va amalga oshirish bilan shug'ullanishlari kerak.

Ikkinchidan, tegishli huquqiy asoslar va reglamentlar ishlab chiqilishi lozim. Mahalliy hokimiyat organlarining vakolatlari va majburiyatlari aniq belgilangan bo'lishi kerak, bu orqali ularning faoliyati tartibga solinadi va samaradorligi oshadi. Mahalliy hokimiyat organlari huquqni muhofaza qilish organlari, ta'lim muassasalari, jamoat tashkilotlari va boshqa tegishli idoralar bilan yaqin hamkorlikda ishlashlari zarur. Bu hamkorlik profilaktik ishlarning samaradorligini oshiradi, resurslarni birlashtirish va tajriba almashish imkonini beradi.

Uchinchidan, ijtimoiy tadbirlarga katta e'tibor qaratish zarur. Ayniqsa, yoshlarga qaratilgan tadbirlar orqali huquqbuzarliklardan saqlashga qaratilgan dasturlar ishlab chiqilishi va amalga oshirilishi lozim. Ta'lim va tarbiya, sport va madaniyat tadbirlari orqali yoshlarni huquqbuzarliklardan saqlash mumkin. Bu esa yosh avlodning sog'lom va to'g'ri rivojlanishiga yordam beradi.

To'rtinchidan, mahalliy davlat hokimiyati organlari huquqbuzarliklar profilaktikasi sohasidagi faoliyatlarini muntazam ravishda nazorat qilib, tahlil qilishlari zarur. Bu orqali amalga oshirilgan chora-tadbirlarning samaradorligini aniqlash va zarurat tug'ilganda ularga tuzatishlar kiritish mumkin. Nazorat va tahlil orqali amalga oshirilgan ishlarning natijalarini baholash va kelgusida yanada samarali chora-tadbirlar ishlab chiqish imkoniyati yuzaga keladi.

Umuman olganda, mahalliy davlat hokimiyati organlarining huquqbuzarliklar profilaktikasi sohasidagi faoliyatini samarali tashkil etish orqali jamiyatda barqarorlik va xavfsizlikni ta'minlash mumkin. Bu esa davlat va jamiyat rivojlanishi uchun mustahkam asos bo'lib xizmat qiladi.

Albatta, mana "Huquqbuzarliklar profilaktikasi sohasida mahalliy davlat hokimiyati organlarining faoliyatining tashkiliy-institutsional asoslari" mavzusi uchun foydalanilgan adabiyot ro'yxati:

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi. Toshkent: O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Matbuot xizmati, 2019.
2. O'zbekiston Respublikasi "Mahalliy davlat hokimiyati to'g'risida"gi Qonuni. Toshkent: O'zbekiston Respublikasi Qonunchilik palatasi, 2020.
3. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti farmoni "Huquqbuzarliklar profilaktikasi to'g'risida". Toshkent: O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Matbuot xizmati, 2021.
4. O'zbekiston Respublikasi Ichki ishlar vazirligi statistik ma'lumotlari. Toshkent: Ichki ishlar vazirligi, 2023.
5. Karimov, I.A. "Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch". Toshkent: Ma'naviyat, 2016.
6. Rasulov, F.X. "Huquqbuzarliklar profilaktikasi va mahalliy davlat hokimiyati organlarining roli". Toshkent: Adolat, 2022.
7. Mirziyoev, Sh.M. "O'zbekistonning yangi taraqqiyot strategiyasi". Toshkent: O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Matbuot xizmati, 2020.
8. Xalqaro Qonunchilik Markazi. "Huquqbuzarliklar profilaktikasi bo'yicha xalqaro tajriba". London: International Law Center, 2021.
9. O'zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo'mitasi ma'lumotlari. Toshkent: Davlat statistika qo'mitasi, 2023.

2-TOM, 11-SON

10. Azizov, B. "Mahalliy hokimiyat organlari va jamoatchilik bilan ishlashning zamonaviy usullari". Toshkent: Universitet nashriyoti, 2019.
11. Alimov, R. "Huquqbuzarliklarning oldini olishda axborot texnologiyalarining roli". Toshkent: Innovatsiya, 2021.
12. Qosimov, N. "Mahalliy davlat hokimiyati organlarining huquqbuzarliklar profilaktikasidagi roli va ahamiyati". Toshkent: Ma'rifat, 2023.
13. Xalqaro Huquqni Muvofiqlashtirish Instituti. "Huquqbuzarliklar profilaktikasining huquqiy va institutsional asoslari". Parij: International Institute of Law Harmonization, 2022.
14. Yusupov, S. "Mahalliy davlat hokimiyati organlarining huquqbuzarliklar profilaktikasidagi faoliyati: Nazariya va amaliyot". Toshkent: Adabiyot, 2020.
15. Qahhorov, M. "Huquqbuzarliklar profilaktikasi va jamoatchilik nazorati". Toshkent: Ijtimoiy fikr, 2022.

